

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Linguarum Vett. Septentrionalium Thesaurus
Grammatico-Criticus Et Archæologicus**

Hickes, George

Oxoniae, 1705

Caput duodevigesimum. De præpositionibus in constructione

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

<urn:nbn:de:hbz:468-1-1559>

quemadmodum vero. Uzan, sed: uzan sin namo scal sin Johannes, sed nomen ejus erit Johanes. Tat. iv. 11. Uzouh, sed, uzouh ther thie mihi santa zi toufenne, sed qui misit me baptizare. Tatian. xiv, 6. Uzuh, sed, temen, attamen. Tatian. vii, 5. Than, thanne, thanna, quam: ut, niet ze mer thanna, non magis quam. Niet ze einero nodo, vel niet ze einer genodo, non tantum. Noven joch, vel funder joch, verum etiam: ut, niet ze einero node an then thie thar nagh angustam viam, nouen jogh an then thie thar nagh geent latas vias hujus saeculi. w. Thu ne bist nicht ze einer genodo scona an then doctribus, & virginibus, funder joh an then continentibus & conjugatis. w. Nouen, sed. Sunder, sed. Thoch, thogh, thoh, quamvis, tametsi. Iethoch, nibilominus, tamen: ut, thoch her si circundatus fragilitate nostrae carnis, her skeynet jethoch sine divinitatem per miracula. w. Thogh thu sis parvula numero, thu bist jethogh primitiva ecclesia. w. Beythe joh, joh, quum tum, tam quam: ut, tho waron sumeliche proceres synagogae, thie ther beythe woldan joh in me credere, joh legem carnaliter observare. w. Tho uuidaro, quanquam, veruntamen. Nibi, sed: thoh uuidaro ther Heilant ni toufti, nibi sine jungiren, quanquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus. Tat. xx, 9. Thoh uuidaro uee ju otagon, veruntamen, & nobis divitibus. Tat. xxiii, 1. Mer thanno, plus quam; ni si thaz giuuhfame juuar riht mer thanne ther scribaro, nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum. Tat. xxv, 7. Halt thanne, potius quam: halt thanne al thin lihamo si gisentit in hellu fuir, potius quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Tat. xxviii, 3. Thanne, thanna, autem: thanne ih quida ju, & thanna ih quidu ju, ego autem vobis dico. Tatian. Min edo uuan, alioqui: min edo uuan lon ni habet, alioqui mercedem non habebitis. Tatian. xxxiii, 1. Halt mer, potius: ouh halt mer faret zi then scafon, sed potius ite ad oves. Tat. xli, 3. Halt, potius: ouh halt then, sed potius eum. Tat. xliv, 20. Uuarliho, autem: sume uuarliho thar stantente, quidam autem illuc stantes. ccvii, 3. Giuueflo, quidem. vid. R. 4. Giuueflo, vero: Inan giuueflo ni fundun, ipsum vero non invenerunt. Tatian. ccxxvi, 2. Abur, ut auor, vero: ther thar abur ni giloubit, qui vero non crediderit. ccxlili. 4. Zisperi obe, etiamsi: zisperi oba mir gilimphit mit thir zisterbanne, etiamsi oportuerit me mori tecum. clxi. 5. Ouch etiam. So wie so, quamvis, tametsi: ut, so wie so ich ne muga altitudinem divinitatis ejus intueri, ich bim jethogh van finer manungo an minemo herzen erwarmed. w. So auor, sed quum. Thoh thoh, quamvis tamen: ut, thoh thit helitho folc gisican thina gisithos, thoh ik finnon mid thi tholoian vuilliu. C. C. Ac, sed. Ac scudeat it fon juuuon foton, sed excutite illud à pedibus vestris. C. C. Ac sia simla mer, endi mer hludo breopun, sed canore magis, magisque clamabant continuo. C. C. Ja, ja, tam, quam: ut, ja land, ja liudi. Ge, ge, tam, quam: thuo vuahfon sia bethiu ge that corn, ge that crud. C. C. Samo so, tam quam, æque ac: ut, min minna is samo stac so ther dooth ingegen thich. Also famo, tam quam, æque ac: ut, also harde, ande also ungenathelick is famo ther inferus, ther nie manne ne kan parcere. w. So wie, & so wie so, quamvis, tametsi; ut, so wie min sponsus noth niet erskinan per humanam naturam, ich weiz thogh wola, thaz her mennisco wila werthan, pro salute hominum. w.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

De prepositionibus in constructione.

I. PRÆPOSITIONES regunt vel Accusativum vel Ablativum sive Dativum.

II. Præpositiones, quæ regunt Accusativum, sequuntur. Aana, aane, ana, ano, præter, sine, absque: ut, wanda thu in thinero prædicatione nicht ne meynelt aana mina eera, ande fraternalm utilitatem, Etenim in prædicatione tua nihil intendis, præter honorem meum & fraternalm utilitatem. w. Thiu aana funda welan ni magh, quæ sine peccato vivere nequit. Aane thaz sangleich theroy gezelda, præter choros castrorum. w. Huand thar was gumono gitald ano vuib endi kind vueros at famna fif thusendig, etenim quinque mille hominum ibi numerati erant præter mulieres & infantes. C. C. Thuo hie te them vuerode sprac te allon them erlon so huilic so juuuer ano si, quat hie slithia fundiu so gangan iro selbo tuo, endi sia at erist erl mid is handon sten auuerpe, tum locutus est ad multitudinem, & ad omnes homines, quisquis veitrum, inquietabat ille sine gravibus peccatis, [vel expers gravium peccatorum] sit, accedit ipse ad illam, & primus in illam projiciat lapidem. C. C. Liet ina gicunnan huilica craft habit thie mennisco muod ano thi maht Godes, fecit illum intelligere quantillam virtutem humana mens beat sine potentia divinâ. C. C.

Ze, zi, zuo, zo, to, tuo, significans rem ad locum vel personam ferendam: ut, thie liset her ze sich, hos ad se colligit. w. Ande gelocchet manigara mennisco ze sich, & allicit ad se multis homines. w. Behui ledis thu mi thefa ludi tuo. C. C. Nu lediat mi juuuera ludi tuo. C. C.

Nah,

Nah, ad, a, ab: ut, gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, *spero te me ad te dueturum.* w.
 Ana, an, anne, ei, ad, in: kume min wine ghie wir anne then akker, *veni dilecte mi,* egrediamur in agrum. Willeramus. Fingar thinan dua ana mund minan, pone digitum tuum in os meum. Ofr. Er ich gestigan uphen then palmboum ich meino an thaz cruce, *antequam ascendero in palnam, hoc est, in crucem.* w. Seent thaz ana, *ad id spectant.* w. Ana thich, *in te.* Wither, widar, widir, wider, contra, adversus, trans, propter, post verba emendi & vendendi: Iudæi vuchtan so ernesthafto wither the Cristenen, tam acriter pugnârunt *Judæi contra Christianos:* Uuidar Iordanem, *trans Jordanem.* w. Ih quam zi scheidanne man widar finan fater, *veni ad separandum hominem adversus patrem suum.* Tat. Sie lertin sie widir sunde vehtin, docerunt illos contra peccatum pugnare. S. Ann. Nu seggiu ik ju, that juuer enn vuuli mi farcopan under thit cunni Judeono, wili gisellian wider silubre, *nunc vobis dico, quod unus ex vobis me vendet, & tradet Judæus propter argentum.*

Umbe, ubi, unbi, circa, circiter, circum, de, per: umbe middendach, *circiter meridiem.* w. Nu besueret her filias Hierusalem umbe finan sponsam, *Nunc adjurat filias Hierosolymitanas de sponsa sua.* Umbi thena alah, *circa templum.* C. C. Thea liudi stuodun unbi that helaga hus, *populus circumstetit domum sanctam.* C. C.

Thurgh, thurg, durch, thuru, duruh, ob, propter, erga, per: ut, that her thiu bitterheyd thes dothes thurgh mich wolda lithan, *quod mei gratia amaritudinem mortis pati vellet.* w. Thie ther thurgh thaz ewiga eruequod wirchont, *quaे propter aeternam hereditatem operantur.* w. Sie alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, ande thurgh erthesco gefuore, *omnia opera sua faciunt ob mundanas questuras, & terrenas commoditates.* w. Thuruh Esaim then uuizagen, per *Isaiam prophetam.* Tat. Durch daz, per *istud Strick.* Carm. Thuruh Gotes minna, propter *Dei amorem.* Ofr. That hie umbi is craft mikil coston muosta, *ut pro sua magnâ potentia tentare posset, vel per suam magnam potentiam.* C. C. Uui thuruh jungerduom egan all lietun, nos, propterea *quod tui discipuli sumus, omnia reliquimus.* C. C.

Entuiscan, entuiscchan, inter, in medio: ut, in minemo herzan, that entuiscan minan brustas ligad, *in corde meo inter ubera mea jacente.* w.

Tuisc, inter: ut, tuisc erthu, endi himil, *inter cælum & terram.* C. C.

Upha, uffa, upho, uphen, uppian, super: ich hauo mich geeinot uphen then palboum ze stigen, *super palmam statui ascendere.* w.

Furi, fora, ante: ut, her ferit for inan, *ipse præcedet ante eum.* Tat. II. 7. Furi inan, pro eo. Tat. VII. 5. Fora fuor sie, *antecedebat eos.* Tat. VIII. 5. Ouga furi ouga, inti zan furi zan, *oculum pro oculo, & dentem pro dente.* Tat. XXXI. 1.

Unzan, unzen, inne, unt, ad, usque ad, usque ad. Ande wolle folgan thich unzen inne minero muoder hus, *& sequare te usque ad domum matris meæ.* w. Unt aband, *usque ad vesperam.* C. C.

Unzan Davidem, *ad Davidem.* Tatian. Unzan utfart, *ad transmigrationem.* Tatian.

Ant, ad, usque ad: ut, mid thiis aldar ant thena endi cumit, *dum vita ejus ad finem perveniat.* C. C.

Ouer, obar, ubar, trans, supra, super, præ, per, post: ut, ubar Iordanem, *trans Jordanem.* Tat. XX, 4. Unzan hiutlichan tag, *usque ad hodiernum diem.* Tat. CCXXII, 4. Fiel ubar inan, irruit super eum. Tat. II, 4.

Unzan anan, usque in: unzan anan then hof thes heteston biscofo, *usque in atrium principis sacerdotum.* Tat. CLXXXVI, 1. Macche mich thir ze einemo insighela ouer thin herza, and ouer thinen arm, *pone me ut signaculum super cor tuum, & brachium tuum.* w. Wir gihugega thinere spune ouer then win, *memores sumus uberum tuorum præ vino.* w. Mugan gi ic marian obar middelgard, *promulgabit id per terrarum orbem.* C. C. Obar tua naht, *post duas noctes.* C. C. Ubar allaz finaz richi, ubar allo uuorolti, *per totum suum regnum, per totum orbem.* Ofr. apud Lamb. Inti forhtana fiel ubar inan, *& timor irruit super eum.* Tat. II. 4. Gefelstinot ubar Stein, fundata super petram. Tat.

Ingegen, versus, adversus, in, ex adverso: ut, min minno is famo starc so ther dooth ingegen thich, *amor meus versus te [vel in te] est fortis, ut mors.*

With, vuid, contra, adversus: ut, thie the Christanheyd cunnan beskirman with thene diuel, *qui Christianam religionem norunt defendere contra diabolum.* Ef enig gumono vuid ju sundia giuirkie, *si quis in vos peccet.* C. C.

Bi, pi, be, juxta, apud, propter, præ, pro: ut, bi unsich, *apud nos,* bi sich, *apud ipsum,* pi libes arnungu, *pro vita merito.* Hi stuod im thuo bi enes vuateres stade, *tum stetit juxta cūjusdam aquæ littus.* C. C. Bi ungres githingue, *præ famis gravitate.* C. C.

Fon, de: fon inan, de illo. Tatian. VII, 7.

Botan, præter: thar enig gumo ne ginias botan Loth eno, *ibi nemo evasit præter Lothum unum.* C. C. Hinder, post: ut, fino war her seluo sted hinder unfer wand, *ecce ubi stat ipse post parietem.* w.

Under, untar, undar, inter, sub, in: nu skal ic ju sendan after theson landskipie so lamb under vuluos. C. C. Inti sezzent iz untar mutti, noh untar betti, noh untar giborgana stebi, noh untar faz, *& ponunt eam sub modio, neque sub lecto, neque in abscondito loco, neque sub vase.* Tat. XXV, 2. Thaz trinkan teilet untar ju, *potum distribuite inter vos.* Ofr. apud Lambec.

Mid, mit, cum: endi sia fragn huena siu mid thiū gesithu suokian quamin. C. C. Kunning nist in uuorolti ni si imo thiononti, noh keifar untar manne, nimo geba bringe, non erit rex in mundo, quin illi serviturus est, neque imperator inter homines, quin illi dona obtulerit. Otfr. Uuonata Maria mit siu, mansit Maria cum illa. Tatian. iv. 9. Uuone mit uns, mane nobiscum. Tat. ccxxviii. 1.

In, ēs, in: dua ouh hant thina in thia zungun mina, pone etiam manum tuam in linguam meam. Otfrid. In managa taga, in diebus multis. Tat. vii, 9. verum, Tat. ii. 2. In iron tagun. So sie in ira huss giang, sic in domum ejus ibat. Otfr.

Innan, intra: thaz selba muater sin giangi innan huss min, ut ipsa ejus mater in domum meam veniret. Otfrid.

Uzzan, sine: thanne ih juuih santa uzzan seckil, inti burdref, inti giscuoh, quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentū. Tat. clxvi. 1. Uzzan mihi ni mugut ir no uuiht duon, sine me nibil potestis facere, clxvii, 4. Uzzan hin, sine ipso. Tat. i, 2. Uzzan laſter, sine querela. ii. 2.

Præpositiones regentes ablativum vel dativum.

III. Nah, juxta, secundum, a, ab: ut, nah thinemo gebode, secundum tuum mandatum. Zich mich nah thir, trabe me post te, w. Nah minemo raada, secundum meum consilium. w. Ne lazh unsih gichorit uuerden nah unseren funden, ne patere nos in temptationem induci à peccatis nostris. Otfr. apud Lamb. Gangenti nah themo seu Galilez, ambulans juxta mare Galilæe. Tat. xix. 1. Stuont her nah themo uuage, stabant ipse juxta stagnum. xix, 4.

Ze, zi, zo, zua, to, tuo, ad: Primo; in sensu acquisitivo: thie ich thir ze scirmo, and ze warningan hauo gescaphot, quæ ego tibit utelæ, & munumento ordinavi. w. Macche mich thir ze einemo insigbela ouer thin hertan, pone me tibi ut signaculum super cor tuum. w. Secundo; quando significat causam passionis: ut, min wamba erbeueda ze finemo angripho, venter meus intremuit ad tactum ejus. w. Tertio; quando significat objectum cogitationis: ut, thaz al thin gethanko si ze therro wereld, omnes cogitationes tuæ sunt de hoc mundo. w. Quarto; quando significat motum per medium: ut, min wino rahta fina hand in ze mir ze einemo venstre, dilectus meus mihi immisit manum suam per fenestram. w. Quinto; quando significat personam in loco commorantem, vel motum ad personam, vel rem, vel locum: ut, jungfrouwan ze Hierusalem, filie Hierosolymitanæ. w. Thin ougan sint famo wiare ze Esebon, oculi tui sunt sicut piscinæ Esebonis. w. Angil flouz zi himile, zi selbe druthine, angelus in cælum ad dominum volavit. Otfr. Thie erekstan ecclesiam thie ze Hierusalem geplanto warth, primitivam ecclesiam, quæ plantata fuit Hierosolymis. w. Min drut is nither gigangan ze finemo gardon, dilectus meus descendit in hortum suum. w. That sie lighto ze themo diske uphgetredan moghtan, ut facile ad mensam ascenderent. w. Ich wille varan ze themo mirrhebergo, ande ze themo wirouch huuele, vadam ad montem myrræ, & ad collem thuris. w. Sexto; quando est particula casualis: ut, therro ein ze anderen mutua charitate coherent. w. Ther engil imo zua sprac, angelus locutus est ad eum. Otfrid.

Under, untar, sub, inter: ut, ich faz under finemo scada, sedebam sub umbra ejus. Sin winstra is under minemo hoiueda, sinistra ejus sub capite meo. w. Also thiū lilia is under then thornan, famo bistu under anderen dochteren, sicut lilyum inter spinos, sic es tu inter alias virginies. w. Min sponsus is houch under anderen heyligon, her is erwelet under anderen menniscon. w. Untar worolt menigi, inter mundi turbam. Otfr. Ni duit man untar mannum, non fit inter homines. Otfr. Untar themo loube, sub folio. Otfr. Untar mitten, inter, in medio: untar mitten then lerarim, in medio doctorum. Tatian.

Van, vano, vane, von, vone, fone, fan, fona, fon, a, ab, ex, de. Wanda thurg mich quam her van himole in virginis uterum; van therio magathe wambon in the cribbon; van therio cribbon ze therio doupha; van therio douphe ze themo cruce; van themo cruce ze then graua; van themo graua ze himolo, etenim mei gratia venit de cœlo in virginis uterum, de virginis utero in præsepe, à præsepi ad baptisum, à baptismō ad crucem. w. Fon therio ginuhtit thes herzen sprihit ther mund, ex abundantia cordis os loguitur. Tat. Fon jungendi, à juventute. Otfr. Fon henti unsero fianto, à manu nostrorum inimicorum. Tat. Fona Romu, à Roma. Otfrid. In erda fone mennisgen also in himile fone den engilen, in terra ab hominibus, sicut in cœlo ab angelis. Otfrid. apud Lamb.

Ana, an, anne, ane, ī. Thin einvualdicheyt skinet an allon thinon werkon, simplicitas tua ostenditur in omnibus tuis operibus. w. Scona bistu an reynon gethankon. Thu wunderost thich therio virtutum thie thu ane mir scouwest. Ande alle thiū officia humanae naturae anne thir haues. w. Hie selbo an thesaro middelgard menniski antfeng flesk endi lichamon. C. C. That nist bi werkon minon, sundar rehto in uuaru bi thineru genadu, hoc non fit per opera mea, sed profecto per tuam gratiam. Otfr.

Wither, vuider, contra, adversus: ut, ther mit mir nist, ther ist uuidar mir, qui non est mecum, contra me est. Vone thiū hauon ich thich bewaret angelicus præsidius werher themo diwel. w. Min muother kind vuchtan wither mir. w. Ik fullisti ju vuider them fionde. C. C.

Bi, juxta, prope, ad, in, per: ut, withene thine zigān bi them Herebergen therio herdon, pasce bados

hædos tuos juxta tabernacula pastorum. w. Bi himile them habon. C. C. Bi Noes tideon, in temporibus Noæ. Ni fuerie nio man.

After, per, in, secundum: after juuaremo gilouben uese ju, secundum fidem vestram fiat vobis. Tat. After geuuonu, secundum consuetudinem. Tat. I. 3. Nu willo ich hind fuochan after therburg, nunc queram illum per urbem. w. After them vuhe, per templum, vel in templo. C. C. Nu scal ik ju sendan after thelon landskipie so lamb under vuluos, nunc mittam vos per hanc terram vel regionem, sicut agnos inter lupos. C. C. Muotun gi Israhelo edili folcon adelean after iro dadeon, vos judicabitis nobilem [peculiarem] populum Israeliticum secundum sua facta. C. C.

Uffa, upha, upho, uppan, supra, super: ut, thie ther gesezzet sint upha guldinon fuozon. w. Thin vahs is famo geize coter thaz ther geet upho themo bero Galaa. w. Uppan enon beage them hohon. C. C. Vide infra oba.

Uz, uze, uzen, uzzen, vuzan, ex, extra: ut, sihet uz then uenstron. w. Ich bim uze minen roche geslophan. w. Uzen then feluon wordon driuphet thi mirra. w. Ich schenkan thich most uzzen ruodion ephelon. Uzan theru landsheffu, extra regionem. Tat.

Fore, vore, fora, furi, præ: ut, min sponsus is hough under anderen heyligon, famo hough Libanus is fore anderen bergen. w. Thu scalt furi allon wesani vuibou giuuihid. C. C. Fore, vore, fora, significant etiam ante: ut, vore theru porte, ante portam. Er ferit fora Christe, præcedet ante Christum. Otfr. Significant quoque a, ab, de: ut, famo thie duuan in then luzeron wazzeron cunnon prævidere adventum accipitris. And sich vore himo bewaran. w.

For, a, ab, de: ut, birthi sculun gi thar letches filo for vuerold cuningon vuities antfahan. C. C. Sia bigunnun sprecan under him huo sia mohtun so craftigna for enan clibe vuurpin. C. C. For etiam significat coram: ut, so huie so mi thon forlognit ludio barno helrtho for thefaro heri, so duon ik an himile so self thar upp for them alvualdon. C. C. For theru mikilun menigi. Wolan ina for ogun Cristes bringan. C. C. Fora allemo folke, coram omni populo. Tat.

Teforan, coram: ut, ni sculun gi sunon teforan juue merigiotun macon. C. C.

Af, aua, aue, a, ab, abs, de, e, ex: ut, gihui ni hetis thu vuerthan af theson stenon brod. C. C. Vuarpan thena seo innan angol an uthion enni upp giton fisk at fluode, jecerunt hamum intra mare in fluctibus, & leverunt pescem ex aqua. C. C.

Vuid, a, abs: ut, drübun vuid selbun thena suno drohtanes. C. C. Cum verbo Vendendi aut emendi significat pro, vel propter: ut, nam im thuo that is siluber an hand thriti scatto that man im er vuid is thiodne gaf, tum in manum accepit triginta nummos, qui ei traditi sunt pro suo rege. C. C.

Tegegenes, contra: ut, thuo haðda est is vuord garo engil thes alvandes theru idisi tegegenes. C. C. Thuo hiet ina mohtig Crist gangan im tegegenes. C. C.

At, a, ab, inter, in, apud, ad: ut, hie im selbo gibod that sia at enigon inan meda ni nam diuria methmos, illic ipse præcepit illis, ne a quoquam mercedem, aut probrofa munera acciperent. C. C. Geng im thuo Godes egan bern an them gaft fel; hie im oc at them gomon vuas, iac hie thar gicudda that hie haðda thar craft Godes. C. C. Quat that simla allara erlo gihuic erist scoldi geban at is gomon that besta lith hetis for thit man no folc alles thines vuines that vuirsta thina ambahtman erist bringan at thinon gomon. C. C.

Mid, midi, med, mit, met, cum: ut, Andradan diop vuater thuo hie drübun gifah thena vueg met windu, metuebant a profundo, cum viderent fluctum vento agitatum. Thiedo drohtin antfeng ina mid is fadmon. C. C. Mit then faligon felon, cum beatis animis. Ofrid.

In, in: ut, in thinemo gardon is mirrab mit allen then herefston saluon. w. In dagon eines kuninges. Ofrid.

Innan, intra: innan mir. Ofrid. So flumo so ich gehorta thia stimmun thina, so blidta sih ingegin thir, thaz min kind innan mir, quam primum audivi vocem tuam infans meus intra me de te lætatus est. Ofrid.

Ir, ur, ex. Tho quam boto fona Gote engil ir himile, tum nuncius a Deo venit angelus ex caelo. Ofrid.

Ingeging, ingegin, adversus, contra: al thiu burg gieng ingeving themo Heilante, tota civitas exiit obviam Jesu. Tat. cap. LIII, 10. Scalca liofun ingegin imo, servi occurserunt ei. LV, 6.

Obo, supra: gifah thas sucizt lachan, thas dar uuas ova sinemo haubit, & vidit sudarium, quod fuerat supra caput ejus. Tat. ccxx, 4.

Untar, zuisgen, ad invicem: tho quadun sume fon sinen jungiron untar in zuisgen, dixerunt ergo quidam ex discipulis suis inter se invicem. Tat.

Fram, a, ab: ut, framgengit from themo fater, procedit a patre. Tatian. CLXXI. 1.